

Cuprins

Prima parte

Prolog

1. Dimineața	7
2. Musulman și negustor	15
3. Junii turci.....	23
4. Farmacia	29
5. O mahala de demult	34
6. Masa de prânz.....	41
7. În conacul unui pașă.....	50
8. Despre timp, familie și viață	60
9. O casă de cărămidă în Nișantași	69
10. Dorința bolnavului	75
11. Cei deștepți și cei proști.....	85
12. Noaptea și viața	94

Partea a doua

1. Un tânăr cuceritor la Istanbul	101
2. Masa de bairam.....	111
3. După-amiaza	117
4. Prieteni vechi	127
5. Încă o casă.....	135
6. Ce trebuie să faci în viață?	141
7. Înainte de a porni la drum.....	150
8. Doamnele prin Beyoğlu.....	157
9. Sfârșitul unei zile	163
10. Scrisoare din est.....	169
11. O zi de duminică în Beşiktaş	174
12. Unchiul și nepotul militar.....	181
13. Învoiala de căsătorie	189

14. Plimbare la aer curat.....	197
15. Inginerul-poet la logodnă.....	205
16. Ambițios și logodit.....	215
17. Viața mea în comerț, preț de o jumătate de veac	221
18. Însmormântarea	230
19. Arșița și pruncul	239
20. De ce suntem noi așa?.....	248
21. Cârciuna din Beşiktaş	257
22. Jurnalul	266
23. Încă o sărbătoare.....	273
24. Furtuna	280
25. Camera lui Rastignac	292
26. Dimineața primei zile	297
27. Poetul în Beyoğlu.....	305
28. Ca să ne mai amăgim vremea.....	311
29. Jurnal II.....	319
30. Doi melomani	323
31. Trezirea?.....	330
32. Necazurile unui negustor.....	340
33. Glasul inimii	353
34. Petrecerea	359
35. Mereu aceleași discuții plictisitoare.....	366
36. Plecarea pe insulă	374
37. Se montează șinele	381
38. Ultima seară.....	389
39. Toamna	397
40. Ankara	405
41. O fiică a republicii.....	413
42. Acasă la deputat	419
43. Statul	428
44. Speranțele deputatului	444
45. De vorbă cu scriitorul revoluționar.....	452
46. Printre adepții panturcismului	463
47. Sastiseala.....	471
48. Deputatul este nefericit.....	477
49. Familia, morala etc.	486
50. Din nou la Istanbul	495
51. Călătoria	501
52. Căutând mai departe	505
53. La taifas cu tinerii.....	517

54. Timpul și omul autentic	524
55. Circumcizia	529
56. Iscodirea.....	539
57. Meduzele	549
58. O zi de duminică.....	560
59. Prăbușire?.....	568
60. Jurnal III	578
61. Harababura	588
62. Totul este bine	593

Partea a treia

Epilog

1. Începe o nouă zi	603
2. Un bloc în Nișantași.....	610
3. Sora mai mare	616
4. Un prieten	624
5. Telefonul	635
6. Masa	641
7. Împreună	649
8. Caiete de demult.....	657
9. Viața – arta.....	665
10. Laudă trecerii timpului.....	673

Colecția BIBLIOTECA POLIROM este coordonată
de Bogdan-Alexandru Stănescu.

Orhan Pamuk, *Cevdet Bey ve Oğulları*

Copyright © 1982, 1995, İletişim Yayincılık A.Ş.
All rights reserved

© 2013 by Editura POLIROM, pentru traducerea în limba română

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Foto autor: © Spencer Platt/Guliver/Getty Images

www.polirom.ro

Editura POLIROM
Iași, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1,
sector 4, 040031, O.P. 53, C.P. 15-728

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

PAMUK, ORHAN

Cevdet Bey și fiii săi / Orhan Pamuk; trad. din lb. turcă și note de Luminița
Munteanu. – Iași: Polirom, 2013

ISBN 978-973-46-4147-5

I. Munteanu, Luminița (trad.)

821.512.161-31=135.1

Printed in ROMANIA

ORHAN PAMUK

Cevdet Bey și fiii săi

Traducere din limba turcă și note
de Luminița Munteanu

POLIROM
2013

Văzându-l pe Refik, s-au ridicat cu toții în picioare. Cel care părea să fie cel mai în vârstă dintre ei a făcut un pas înainte, l-a îmbrățișat pe Refik și a spus ceva, cu o voce înduioșătoare și gravă, dar Refik n-a priceput ce îngăima. „Sunt mișcat, dar nu-mi va curge nici o lacrimă!”, s-a gândit el. Nu și-a amintit, după chip, cine era al doilea bărbat. S-a gândit că, peste puțin timp, urma să fumeze. Pe cel de-al treilea l-a brodit imediat, căci era trimis din când în când să rezolve diverse probleme legate de casă; acesta mirosea a sudoare și a tutun. Jenat de faptul că remarcase acest lucru, l-a îmbrățișat și mai strâns pe cel de-al patrulea și a bâiguit ceva neclar. Apoi s-a așezat și el, la fel ca și ei, pe un colț de scaun.

Osman a spus:

— Prietenii noștri de la depozite și-au ales niște reprezentanți, care ne prezintă condoleanțe! Restul vor veni la moschee!

Cel mai în vârstă dintre muncitori a spus:

— Cevdet Bey a fost un om de seamă! Ne-a purtat de mână. În douăzeci de ani n-am avut a mă plânge de nici un rău din partea dumisale și n-am auzit să fi făptuit nici o nedreptate!

— Și tata ținea la voi, la toți! a spus Osman.

S-a așternut o lungă tăcere. Apoi, Osman l-a întrebat pe unul dintre hamali dacă lăzile care urmau să fie trimise la Ankara fuseseră închise. Bătrânul i-a răspuns cu voce scăzută. Osman a clătinat din cap, pentru a arăta că era mulțumit de răspuns. După aceea s-a lăsat din nou tăcerea.

Muncitorii au mai stat o vreme, ferindu-se să se uite la lucrurile străine care-i înconjurau și temându-se ca nu cumva să facă ceva nepotrivit. Apoi au plecat, tăcuți și respectuoși, păzindu-se să calce pe unde nu se cuvenea ori să atingă ceva. Refik și-a aprins țigara pe care voia să și-o aprindă. Osman a chemat-o pe Emine Hanım și i-a spus să deschidă ferestrele și să aerisească odaia.

Către prânz au fost anunțați că venise carul mortuar. În vreme ce coșciugul, care urma să fie dus la moscheea Teşvikiye, era dus către dric, și-au făcut apariția, de ici, de colo, felurite persoane, între care vecinii, grădinarii, câteva tinere cunoștințe și unii prieteni din cartier, care i-au ajutat să-l poarte pe umeri. S-au auzit câteva sughituri de plâns, iar vreo doi-trei tineri au venit la Refik și l-au îmbrățișat. Apoi, pentru că Nigân Hanım n-avea să poată îndura drumul acela de cinci sute de metri, a

fost chemat un taxi. Deasupra se vedea un soare strălucitor de mai. Era zi liberă, în partea de sus a unui tramvai care tocmai trecea erau atârinate stegulețe, iar bolta cerului arăta plină de viață. Nigân Hanım se sprijinise de zidul grădinii, năpădit de iederă, iar apoi fusese luată de braț de către fiul său mai mare. Purta un palton negru și o pălărie neagră, cu voaletă. Nigân Hanım îi spusese o dată unei rude, care se dădea în vânt după dispute, dar și după datini, că veșmintele de culoare închisă purtate la înmormântări n-aveau în ele nimic creștin, ci reprezentau doar un semn de respect și sobrietate, după care clipise din ochi, trufașă. Refik n-avea cum să vadă expresia de pe chipul mamei sale în acele momente. Și aceasta pentru că voaleta prinsă de pălărie îi acoperea fața. Cât despre chipul lui Osman, acesta reflecta răbdare. Avea capul ușor ridicat în sus și pleoapele căzute. Poate că, privind spre bolta cerului, voia să le arate locuitorilor din Nișantași care-i priveau pe ferestrele deschise, de pe trotuarul de vizavi, din celelalte unghere ale pieței că avea anumite concepții despre moarte, despre veșnicie, despre viață. Apoi, pe ușa casei a răzbătut un sughiț firav de plâns; toată lumea a priceput despre ce era vorba, dar nimeni n-a putut să facă nimic: era Ayşe. Emine Hanım o luase de braț și o scotea în grădină, alături de nepoți. Când taxiul, care întârziase, s-a apropiat zgomotos de trotuar, s-au pus în mișcare.

La coborârea din taxi, Refik n-a luat-o pe mama sa de braț. Nigân Hanım își scosese pălăria, o înlocuise cu un batic și era purtată de braț de către Osman. Se îndreptau încet spre moschee. Curtea acesteia gemea de lume. Înfloriseră copacii. Oamenii se răspândiseră prin curte. La intrarea în curte se aflau niște muncitori. Pesemne că se plictiseau, pentru că nu le revenea prea mare lucru de făcut. Fumau și cercetau cu ochii în jur. Mai erau, apoi, funcționarii de la birou: contabilul Sadık se afla sub un copac și își ținea soția de braț; își aduseseră și copiii. În timp ce Sadık săruta mâna lui Nigân Hanım, soția sa o măsura pe soția patronului cu respect și luare-aminte. Refik l-a zărit în mulțime și pe Muhittin. Acesta stătea sprijinit de zidul moscheii și studia coroanele. În spate se aflau rudele lui Cevdet Bey din Haseki. Nu prea erau numeroase și se uitau intimidat la moscheea Teşvikiye, la gloata adunată în jurul moscheii și la blocurile noi care se ridicaseră prin preajmă. La balcoanele caselor se vedeau steaguri de sărbătoare și oameni curioși. Ferestrele locuințelor

erau deschise, pentru a lăsa să intre căldura primăverii și atmosfera de vacanță. Pe stradă trecea un tramvai. Călătorii priveau pe geam la mulțimea din curtea lăcașului. La intrarea în moschee se aflau rudele lui Nigân Hanım. Bărbații erau, cu toții, sobri, purtând cravate, sacouri și veșminte de culoare închisă. Când s-a apropiat de ei, Nigân Hanım s-a destins, s-a desprins de brațul fiului său și a îmbrățișat-o pe Türkân Hanım, una dintre surorile sale mai mari, răstimp în care în jurul lor s-a făcut tăcere. Apoi a venit și Şükran, cealaltă fiică a lui Şükrü Paşa. Cele trei surori s-au strâns în brațe. Osman s-a dus la mătușile sale. Apoi a venit Seyfi Paşa, care s-a apropiat de Nigân Hanım, boscorodindu-l pe slujitorul ce-l însoțea. Poate că Nigân Hanım ar fi dat să-i sărute mâna, dar și-a dat seama că, într-o asemenea zi, avea dreptul să nu facă așa ceva. Văzându-l pe Refik, Seyfi Paşa și-a luat, din obișnuință, o mutră acră, pentru ca apoi să priceapă, pesemne, că se cuvenea să-i arate afecțiune și să-i surâdă; surâsul său era măsurat, însă nu nepotrivit. Refik a decis să se desprindă puțin de mulțimea aceea. L-a văzut pe Sait Nedim Bey. Era însoțit de sora sa, Güler. Refik s-a întrebat ce gen de femeie era aceasta. Vremea se încălzise binișor, iar soarele nu mai era, de-acum, un soare de primăvară, ci soare de vară. Fețele oamenilor erau năpădite de broboane de sudoare. Pe chipuri se mai citea și răbdare. În timp ce se îndrepta spre zidul moscheii, Refik l-a zărit pe Fuat Bey. Alături de el se afla Leylâ, soția sa, și amândoi erau foarte abătuți. Refik a vrut să le arate că observase cât erau de afectați și că, prin starea lor de tulburare, dovedeau cât de mult ținuseră la Cevdet Bey, dar nu și-a dat seama ce trebuia să facă pentru a le arăta acest lucru. S-a mulțumit să clatine din cap, ceea ce însemna „îmi dau seama cât de mult țineți la noi, la tata, dar acum ajunge, nu vă mai faceți sânge rău!”. Apoi i-a văzut pe câțiva dintre prietenii tatălui său, din lumea afacerilor. O parte dintre aceștia stăteau de vorbă cu un bătrân respectuos, care purta barbă. Probabil că și bătrânul acela era vreun pașă, dar era o rudă de departe, așa încât Refik n-a reușit să-și amintească cine era. Se mai aflau acolo și alți comercianți și bancheri, pe care Refik îi cunoștea din Sirkeci. Aceștia aveau niște mutre oarecum sastisite și purtau pe chipuri o expresie care părea să spună „cine ne-o fi pus să citim, în dimineața asta liberă, anunțul din gazetă!”. Soarele încingea treptat curtea moscheii. În spatele negustorilor se aflau niște coroane. S-a gândit

că îl văzuse pe Muhittin mai adineaori acolo și a citit inscripțiile de pe coroane: „Fuat Güvenç și familia... Instalații de electricitate... İş Bankası¹, filiala din Sirkeci... Compania Anonimă a Levantului din Bazar... Familia Anavi”. Apoi a venit Muhittin, care l-a îmbrățișat, dar nu era limpede dacă era serios ori afectat de acea împrejurare. S-au răsucit amândoi și au început să se uite din nou la coroane. Păreau să fie stânjeniți unul de celălalt. Probabil că Muhittin căuta să-i spună ceva lui Refik, dar nu găsea nimic de spus. Apoi a afirmat că acele coroane deveniseră deja o deprindere în Turcia. Nu era nici satisfăcut, nici nemulțumit de acel fapt – o spusese așa, pur și simplu. Refik a remarcat, la rândul său, că, dat fiind acest obicei, în Nișantași se deschisese, cu doi ani în urmă, o florărie. Apoi au tăcut amândoi, ascultând larma mulțimii aflate în spatele lor – larma celor din mulțime, care vorbeau în șoaptă, care se agitau de parcă ar fi izbucnit vreun scandal ori vreun război, și care, mai apoi, spuneau mai multe prin priviri, prin modul în care se comportau și prin veșmintele pe care le purtau decât prin vorbe. Refik s-a îndepărtat de Muhittin, socotind că așa se cădea, și s-a îndreptat către intrarea în moschee. S-a amestecat din nou printre diverse pașale și ambadori – acelea erau rudele mamei sale. Când era mic, Nigân Hanım îl ducea prin conacele în care locuiau acei oameni, iar ei îl răsăteau, îl dezmiertau, îi zâmbeau, dar nu le întorceau niciodată vizitele. Și acum îi zâmbeau lui Refik, sau îl priveau cu afecțiune. „Când eram copil, mă considerau foarte draguț. Oare cum mă consideră acum?”, s-a întrebat Refik. A rămas o vreme nemișcat, privind-și mama care își ținea surorile de braț. Și muncitorii aflați sub copacii de la intrarea în curte stăteau nemișcați. S-a întors și s-a mai apropiat puțin de moschee. Apoi a văzut, pe frontonul de marmură care străjuia coloanele, o monogramă imperială: era monograma sultanului Abdülmecit. Lumea a prins să se agite.

Osman s-a apropiat de fratele său și l-a întrebat:

– Nu vii la rugăciune?

1. Prima bancă publică din Turcia, întemeiată în anul 1924, la inițiativa lui Mustafa Kemal Atatürk; primul său director a fost Celâl Bayar, care urma să devină mai târziu cel de-al treilea președinte al Republicii Turcia.

„Rugăciune?“, s-a gândit Refik. A clătinat din cap. S-a întrebat cum avea să-și scoată încălțările. Pe vremuri, se gândea la acest lucru ori de câte ori mergea la moschee. Înainte vreme venea acolo cu slujitorii, iar de sărbători – cu tatăl său. Și-a scos grăbit pantofii, fără să se gândească la nimic. Înăuntru era răcoare și semiîntuneric; mirosea a mucegai și a covoare. „Trebuia să-mi fac abluțiunea!“, a chibzuit el, dar probabil că nici Osman nu și-o făcuse. Lumea s-a adunat apoi în mare grabă. Au rămas cu toții în așteptare, cu mâinile încrucișate pe pânțele. Refik a constatat că se afla lângă Osman. Acesta purta din nou pe chip o expresie trufașă; își ținea capul drept, nu se uita la oameni, ci la un punct aflat deasupra capetelor lor, la dantelăria de marmură a mihrabului dar, pentru că era desculț și i se vedeau ciorapii, atitudinea aceea semeță era ciudată. Refik s-a întors și a privit în urma sa: picioarele încălțate în ciorapi ale grădinarilor și portarilor care stăteau pe rândurile din spate nu arătau la fel de ciudat. „Ei se potrivesc cu locul acesta!“, a cugetat el. Apoi a început rugăciunea. Refik s-a gândit „tata a murit“ și a început să imite gesturile bărbatului din fața sa, stând cu ochii în ceafa lui. A chibzuit că nu era cinstit să se plece la pământ, să se ridice, să facă toate acele gesturi câtă vreme nu era credincios, dar apoi n-a mai vrut să se gândească la nimic și și-a spus „a murit tata“. După ce a mai îngăimat de câteva ori aceleași lucruri, rugăciunea s-a sfârșit. Oamenii au ieșit din nou la soare. Refik s-a alăturat mulțimii care se aduna și se îndrepta, unduindu-se, către sicriu. Soarele pârjolea necruțător curtea moscheii, iar acolo se afla coșciugul.

Arșița și pruncul

Refik urca treptele în vârful picioarelor și se gândea, vesel: „Cine știe ce-o să creadă Perihan când o să mă vadă la ora asta în fața ei!“. Tocmai dăduse cotul, pe palierul de la etajul al doilea, și urca scara către etajul al treilea. Nu se auzea decât ticăitul ceasului. „Încă nu m-a văzut nimeni! Prin urmare, dacă ar fi să intre hoții în casă așa, tiptil-tiptil, n-ar băga nimeni de seamă!“

S-a oprit, dându-și seama că transpirase. A întredeschis ușor ușa camerei. A zărit-o pe Perihan. Stătea pe scaunul de lângă patul copilului și citea un ziar. Se uita în gazetă de parcă n-ar fi dat prea mare importanță lucrurilor pe care le citea: probabil că citea cuvintele și frazele, dar se gândea, de fapt, la altceva. Refik a găsit că era simpatică. I-a venit să râdă, după care, deodată, s-a decis:

— Bauuu! a strigat el, intrând în cameră. Te-ai speriat?

— Nuuu, nu m-am speriat! i-a răspuns Perihan. Doar că trezești copilul!

A privit cu coada ochiului spre pătuț și a văzut că acesta nu se trezise:

— Nu te-ai dus la serviciu?

— M-am dus și m-am întors!

— Ești bolnav sau ceva de felul ăsta?

— Sunt sănătos tun! i-a răspuns Refik.

Apoi a vrut să-și arate euforia:

— Am venit, am venit, am venit! Ești surprinsă?

Perihan nu spunea nimic, ci îl privea întrebătoare.

„Probabil că nu-i face nici o plăcere să mă vadă. E puțin surprinsă și curioasă. Arată de parcă ar fi fost prinsă în flagrant delict. Se teme ca nu cumva să trezesc copilul!”, s-a gândit Refik.

— Ei, am venit, pur și simplu! M-am dus cu Osman la birou. Am văzut că e foarte cald, așa că m-am hotărât să vin acasă. Am făcut bine, nu?

— Ai făcut bine! i-a răspuns Perihan. E foarte cald, nu-i așa?

— Daaa... E pârjol, nu alta! Lumea e cu nervii la pământ. La întoarcere, vânzătorul de bilete s-a certat, în tramvai, cu o femeie. Dacă la ora asta se enervează așa, ce-o să fie după-amiază?!

— Cât e ceasul?

— Zece și douăzeci.

— Ce repede te-ai dus și te-ai întors!

— Repede, nu? Am intrat la mine în birou. Apoi, deodată, mi-a venit în minte să mă întorc și să intru în biroul lui Osman: „eu nu mă simt prea bine, mă duc acasă”, i-am zis. Probabil că a fost puțin surprins.

A început să râdă:

— Dacă i-ai fi văzut mutra! Nici măcar nu m-a întrebat ce am.

— N-ai nimic, nu-i așa?

— Nu, după cum îți spun... Poate că sunt cam într-o ureche!